

UN CAS SINGULAR DE CONFLICTE LINGÜÍSTIC: LA SITUACIÓ ACTUAL DEL PAÍS VALENCIA

Vicent PITARCH

1. INTRODUCCIÓ

1.1. *País dual*

Dins els Països Catalans, el País Valencià ocupa el segon lloc en extensió geogràfica, volum demogràfic i producció econòmica, a continuació del Principat de Catalunya. La població valenciana actual és de 3.693.000 habitants.

Com a entitat política, l'antic regne de València nasqué vertebrat (1238) sobre dues collectivitats de distinta procedència, catalana l'una i aragonesa l'altra, les quals es distribuïren el territori en sengles zones, catalanòfona i castellanòfona, respectivament, la frontera lingüística de les quals continua avui inalterable en línies generals. Aquest dualisme constitueix una de les empremtes del País, la dinàmica històrica del qual (social, política, cultural, econòmica) ha gravitat sempre sobre el territori català, el qual no solament ha comptat amb la capitalitat tradicional (València, «cap i casal»), sinó que ha esdevingut exponent del conjunt de la comunitat valenciana, al llarg de la seva història. El territori catalanòfon (que ocupa el 58'39 % de l'extensió geogràfica del país) allotja el 90'63 % de la població total, mentre que només el 9'36 % restant habita en la zona castellanoparlant (41'6 % del territori).

Ambdues llengües hi van conviure sense interferències mútues especials, cadascuna dins el seu propi territori, almenys durant els primers dos-cents anys. Hom accepta que fou a les acaballes del Quatre-cents¹ i, més en concret, arran de les revoltes socials de les Germanies (1519-1523), quan el panorama lingüístic del territori catalanòfon començà a alterar-se, mitjançant l'inici de la castellanització irradiada des del palau virregnal, pauta de conducta que, a poc a poc, guanyà adeptes entre la classe aristocràtica autòctona, com a ressort de distanciament social, el qual ha actuat fins a ben entrat l'actual segle.

¹ FERRANDO, Antoni: *Narcís Vinyoles i la seua obra*, Departament de Lingüística Valenciana, València, 1978.

1.2. Idioma i societat

Per tal de situar adequadament la conflictivitat idiomàtica valenciana, cal partir d'elements sociolingüístics bàsics, com són l'ús real de les llengües en conflicte, la seva distribució social i funcional, i les actituds que hi exhibeixen els usuaris. Aquest panorama ens ve descrit per un sondeig lingüístic recent, efectuat a través de més de 15.600 entrevistes per l'Institut de Sociologia i Antropologia Social, de la Institució Alfons el Magnànim, de València, a partir del setembre de 1980.² Remarquem que s'hi cataloga com a catalanoparlant tant qui parla aquest idioma com «qui *sap parlar-lo*» mentre que, dins la categoria de castellanoparlants, s'encabeix qualsevol que no sap parlar català (menystenint-hi els parlants d'altres llengües, gallec, francès o anglès, etc., el percentatge dels quals certament deu ser irrellevant al si de la societat valenciana). Segons aquest estudi, la realitat lingüística del País Valencià ofereix avui el següent panorama:

a) Hom pot establir que el nombre de catalanoparlants al País Valencià es xifra en 2.024.000, els quals representen el 60'40 % de la població de la zona catalana (un percentatge, doncs, equivalent al del Principat de Catalunya!) i el 54'80 % del conjunt de la població del país, compresa la zona castellanoparlant.

b) Aquest percentatge de catalanoparlants amaina a mesura que descendeix l'edat dels usuaris: 52'40 %, en l'edat compresa entre 8 i 15 anys, enfront del 66'1 %, per al grup de més grans de 55-60 anys. Tanmateix, la proporció experimenta una notable modificació pel que respecta a les actituds favorables a l'oficialitat del català: 91'7 % entre els «joves» compresos entre els 15 i els 35 anys, enfront del 77'9 % per a les persones més grans de la mostra (a partir de 55-60 anys). D'altra banda, el 42'6 % dels «joves» catalanoparlants manifesten haver participat d'alguna manera en «manifestacions de cultura catalana».

c) Referent als valencians immigrants: entre els installats al país fa menys de deu anys, el 65'9 % entèn el català; aquest percentatge puja al 76'7 % entre els qui hi arribaren fa 10-20 anys, i al 86'8 % per als qui hi habiten fa més de vint anys. En conjunt, el 12'6 % dels valencians immigrants parla català, així com el 75'8 % dels nascuts al País Valencià.

d) Distribuïda la població per «grups professionals», els «obrers» són els qui es manifesten més favorables a l'oficialitat del català: el 85 % dels catalanoparlants, el 73'7 % entre els «valencians que tenen el castellà com a llengua familiar», i el 61'3 % dels immigrants.

Per bé que l'actual Constitució espanyola (1978) preveu per als territoris no castellanoparlants de l'Estat la cooficialitat de la llengua territorial, sobre el País Valencià continua avui pesant com a idioma oficial exclusiu —situació que s'inicià el 1707 amb la Nova Planta— el castellà.

1.3. Transformacions radicals

Arran de la dècada dels anys '60, el País Valencià inicia una etapa de

² MIRA, Joan F.: *Població i llengua al País Valencià*, València, 1981. Tan sols atorguem valor indicatiu a les dades d'aquest treball, per tal com la seva publicació exhibeix deficiències metodològiques.

profundes transformacions estructurals que, a poc a poc, van convertint la vella societat agrària en una comunitat industrialitzada europea. En aquesta conjuntura, la societat valenciana es troba convulsionada per crisis que afecten els antics esquemes de producció i de relacions laborals, la remodelació del territori, els moviments migratoris, el fort impacte de la immigració procedent del sud sobretot, castellanoparlant, l'aparició d'alternatives sindicalistes noves, etc. Paralelament, el franquisme combatia amb ferocitat la cultura catalana dins els seus projectes de diluir la identitat valenciana en un espanyolisme mític d'encuny nazi. Com a reacció es gestaren al si d'aquesta societat respostes d'autoafirmació, les quals confluïren en una proposta nacionalista popular, en l'elaboració de la qual fou decisiu el paper de certs intel·lectuals, relacionats més o menys directament amb sectors de la resistència universitària. De la constatació que la postració valenciana ha estat responsabilitat de la classe dominant que històricament ha claudicat del seu rol «dirigent» sorgeix l'exigència que el nou nacionalisme ha d'aglutinar el conjunt de les reivindicacions populars i que només serà viable enquadrat dins el seu marc precís, els Països Catalans, per als quals reivindica l'autogovern; de bell antuvi aquest nacionalisme propugna així mateix la plena normalització social de la llengua catalana com a factor imprescindible per a la reconstrucció nacional. El seu mentor més qualificat, Joan Fuster,³ fou cremat en efígie, en un simulacre de falla (València, 9 de març de 1963), rèplica de l'últim acte de fe dels residus inquisitorials de la seva terra.

Als primers anys setanta coincidiren factors favorables a un futur esperançador per a la llengua catalana, com ara el progressiu arrelament de la reivindicació idiomàtica i l'ensorrada del dictador. Una dinàmica radicalment nova assolí el procés de l'*ensenyament del català* en àmbits diversos de la societat: Universitat, centres estatals d'ensenyament primari i mitjà, entitats populars, associacions de veïns..., tant en programacions festives i en actes acadèmics com en l'activisme polític i sindicalista.

Cal qualificar de sorprenent la força del moviment de reivindicació lingüística que ha generat el País Valencià als darrers quinze anys, reivindicació que s'ha singularitzat per dos ingredients bàsics: la convicció que la vitalitat del català és l'exponent prioritari de la pervivència col·lectiva i, com a conseqüència, la capacitat d'aglutinar els sectors socials progressius entorn de la defensa d'aquesta llengua.

2. APROXIMACIÓ AL CONFLICTE

2.1. Les bases

D'acord amb les anàlisis de què disposem (degudes, en primer lloc, a

³ A causa principalment de les següents obres: *Nosaltres els valencians*, Barcelona, Ed. 62, 1962; *Qüestió de noms*, Barcelona, Aportació Catalana (1962), i *El País Valencià*, Barcelona, Destino, 1962; d'aquesta darrera obra, se n'ha fet posteriorment edició en català, *Viatge al País Valencià*, Barcelona, Ed. 62, 1971, dins *J. Fuster. Obres completes*, 3, pp. 15-258. L'aportació teòrica de J. Fuster al catalanisme, sobretot en la vessant lingüística, és ja abundant i lucidíssima.

J. Fuster i als professors M. Sanchis Guarner, Lluís V. Aracil i sobretot a Rafael Ll. Ninyoles),⁴ l'esquema del conflicte lingüístic valencià exhibeix les següents característiques:

a) Bilingüisme diglòssic, en el qual l'*status* d'idioma «alt» és ocupat pel castellà, idioma d'importació, mentre que el català, llengua territorial, hi resta postposat a les funcions informals o «baixes». L'estratificació lingüística que, de manera nítida, coincidí amb l'estratificació social, almenys des del segle XVI fins al primer terç del segle XX («és, doncs, en funció de la distància social que entendrem l'ús del castellà i explicarem el conflicte»),⁵ s'ha alterat recentment a causa de l'allau immigratori d'obrers. Ara, malgrat aquest nou factor, de notable pes social, continua vigent, sobretot per als valencians autòctons, l'oposició entre castellà com a llengua de «prestigi» i de «promoció social», i el català com a vehicle vernacular i de «regressió».

b) Entre els sectors socials que han desertat de la llengua territorial hom pot detectar grups amb conductes que Ninyoles qualifica d'«autoodi», és a dir, de vergonya i intolerància envers la pròpia col·lectivitat.

c) L'oligarquia dominant ha segregat la ideologia de «mitificació bilingüista»,⁶ tendent a prestigiar socialment l'ús del castellà en detriment del català, tot atribuint a aquell idioma la condició de «llengua constitutiva» dels valencians; sobre aquesta premissa el mite del bilingüisme esdevé parany i alhora etapa prèvia i directa de la castellanització que s'hi proposa.

d) El tractament tradicional del conflicte ha consistit, no pas a situar-lo en els seus termes objectius, ans al contrari, a reprimir-lo mitjançant la minimització, l'escamoteig o, encara, les manifestacions d'incapacitat per a resoldre'l.⁷

L'anterior esquema, malgrat la seva simplificació, pot ser útil com a aproximació a la realitat idiomàtica valenciana, la qual es caracteritza per la complexitat dels factors que hi intervenen i per la magnitud de les contradiccions: «el conflicte lingüístic valencià és un veritable sistema en què tot s'intermanté (*tout se tient*) —sobretot les contradiccions».⁸

2.2. Les contradiccions s'aguditzen

L'any 1975, en què s'esdevingué el fet decisiu de la mort del dictador Franco, marca una fita en la trajectòria del conflicte. Les perspectives de

⁴ FUSTER, J.: *Nosaltres els valencians*, o. c.; *Poetes, moriscos i capellans*, València, L'Estel, 1962; *Heretgies, revoltes i sermons*, Barcelona, Selecta, 1968; *Llengua i societat* i *Les lletres*, dins J. REGLÀ i altres, *Història del País Valencià*, vol. III, Barcelona, Ed. 62, 1975, pp. 165-177 i 235-252. SANCHIS GUARNER, M.: *La llengua dels valencians*, València, L'Estel, 1933 (n'hi ha nombroses reedicions, ampliades); *Els valencians i la llengua autòctona durant els segles XVI, XVII i XVIII*, València, Inst. Alfons el Magnànim, 1963. ARACIL, Lluís V.: *A Valencian dilemma/Un dilema valencià*, «Identity Magazine», Cambridge Mass., València, 1966. NINYOLES, Rafael Ll.: *Conflicte lingüístic valencià*, València, Tres i Quatre, 1969; *Idioma i prejudici*, Palma de Mallorca, Moll, 1971.

⁵ NINYOLES, R. Ll.: *Conflicte...*, o. c., p. 74.

⁶ ARACIL, Ll. V.: *Un dilema valencià*, o. c.

⁷ *Conflicte...*, o. c., pp. 95-111.

⁸ *Conflicte...*, o. c., p. 26.

democratització eren adverses per als sectors socials que controlaven els ressorts de la funcionalitat lingüística al País Valencià, les contradiccions de la qual eren cada dia més manifestes. Aquests sectors, d'altra banda, es trobaven davant una societat amb una sensibilització creixent envers els drets lingüístics.

Així com la dictadura havia estat la millor garantia de repressió idiomàtica, la desaparició del dictador cedia aquesta funció de persecució del català als continuadors del franquisme. La realitat lingüística del País Valencià era determinada, el 1975, pels factors següents:

- el castellà continua fruïnt de la prerrogativa de llengua oficial en exclusiva, malgrat que al si de la societat valenciana el català exhibia una vitalitat remarcable [vegeu supra, 1.2. a), b), c) i d)];
- l'oficialitat del català era exigida pel conjunt de les forces progressistes com a condició bàsica de la «via democràtica» per al País Valencià;
- tot plegat afavoria, doncs, l'inici de la superació de les pautes diglòssiques tradicionals al si del país.

Les perspectives de redreçament idiomàtic eren favorables, a la fi de la dictadura. Precisament per això, la classe social que històricament s'havia enfrontat al català necessitava ara noves tàctiques per tal de neutralitzar-ne l'avenç. Val a dir que bona part de l'oligarquia valenciana, de profundes arrels centralistes, es caracteritza, a més, per la ruqueria, l'immobilisme i àdhuc per una propensió a actituds feixistitzants; aquesta oligarquia, a nivell polític, s'havia refugiat en la UCD, partit que, «en versió *valenciana*, és, encara, Cánovas, Silvela, Maura, Gil Robles, Franco, acumulats», «fauna clerical, bancària i provinciana, analfabeta».⁹ Una oligarquia de tal casta havia d'estar compromesa a perpetuar el conflicte lingüístic; més encara, a aguditzar-lo i a crispar-lo. En aquest sentit, les banalitats o l'irracionalisme en què ha fonamentat els seus «arguments» (?) encaixen perfectament amb la «dialèctica» de les seves actuacions. Val a dir que hi han comptat amb mitjans abundants i eficaços, per tal com controlen els centres d'irradiació ideològica i de decisió política, heretats directament de la dictadura.

3. SITUACIÓ DRAMÀTICA

3.0. Durant els anys de la «transició democràtica», el conflicte lingüístic valencià s'ha singularitzat per l'aparició de nous elements pertorbadors i sobretot per la crispació social que han provocat al si d'aquesta societat. La llengua catalana al País Valencià mai no havia travessat per un etapa tan crítica com l'actual, i subsegüentment aquesta societat es troba en una situació dramàtica sense precedents.

⁹ FUSTER, J.: *Destinat (sobretot) a valencians*, València, 1979, Tres i Quatre, p. 78.

3.1. Factors nous

3.1.1. L'invent de la «lengua valenciana»

Per tal d'afeblir l'exigència popular de recuperar la dignitat del català, els botiflers esgrimeixen una «lengua valenciana» autònoma, alhora que fomenten l'anticatalanisme visceral, el qual no és sinó una mostra del seu complex d'inferioritat i sobretot de les seves conviccions castellanistes.

En rigor, el tal invent no és una innovació dels nostres dies. Cal, tanmateix, atorgar-li el caràcter de novetat per dues raons: la proposta d'una «lengua valenciana» aglutina avui el conjunt dels prejudicis que sustenten l'estratègia de l'antinormalització; d'altra banda, aquest mite és postulat ara amb tons d'insídia i de belligerància insospitats en qualsevol altra època.

Hem de reconèixer que és un mite que pot excitar fàcilment la sensibilitat popular. En efecte, d'ençà del segle XVI i per raons conegudes, els valencians —així com els mallorquins i els menorquins, si més no— hem designat la llengua comuna sota denominacions localistes («valencià», «mallorquí» o «menorquí», respectivament). El fenomen no és exclusiu nostre; dins l'àrea castellanoparlant, i sense eixir de l'àmbit estatal espanyol, murcians, extremeñys, andalusos o canaris han trobat així mateix una certa gratificació en la referència a llur idioma sota noms propis de la respectiva àrea geogràfica. Un cas semblant trobem en les referències a la llengua occitana: «língua romana, proençal o proençalés, poitevin, lengua d'oc, lemozí»¹⁰ i, encara, «gascó, aranès», etc. Si bé sota la denominació diversa persistia la consciència, més o menys explícita, de la unitat global de l'idioma català, no és menys cert que aquells particularismes nominals han propiciat l'aparició d'una certa efusió envers les peculiaritats lingüístiques més immediates. Malgrat tot, el problema de la designació de l'idioma mai no fou més que una simple qüestió de noms.¹¹ En qualsevol cas, l'apellatiu «valencià», si ha portat explícit històricament cap antagonisme, aquest ha estat el «castellà» de manera inequívoca. «Valencià» era la nostra referència domèstica d'oposició a «castellà» (designació que incloïa invariablement manxecs, andalusos o aragonesos, etc.), és a dir, a totes aquelles comunitats definides per una llengua comuna «castellana».

La llarga tradició de «llengua valenciana» mai no ha representat conviccions, ni voluntats, serioses de secessionisme idiomàtic; ben al contrari, els confusionismes que podia suggerir foren conjurats mitjançant la denominació unitarista —encara que del tot inadequada— de «llemosí». Tant en els «ratpenatistes» qualificats, com Teodor Llorente, com en els gramàtics i filòlegs, com Carles Salvador o M. Sanchis Guarner, l'apellatiu «valencià», fins i tot emprat en estudis solvents, no té més abast que la referència casolana, i provisional, a la llengua catalana. Val a dir que, amb l'aparició del «valencianisme polític», a començaments del segle XX, la consciència unitària de l'idioma adquirí solidesa, malgrat el persistent ús de «valencià». És simptomàtic que les primeres consignes adreçades des de la clandestini-

¹⁰ COLON, G.: *La llengua catalana en els seus textos*, Barcelona, Curial, 1978, p. 39.

¹¹ FUSTER, J.: *Qüestió de noms*, o. c.

nitat sota el franquisme, pels anys 60, contra la repressió idiomàtica, proclamaven justament «Parlem valencià».

Desvirtuant el gentilici «valencià» s'ha provocat el mite domèstic de la «llengua valenciana», el qual, segons les observacions de Ninyoles, «no perviu pas espontàniament, sinó que és sobretot una resposta defensiva de l'*statu quo*. Però el mite, a més de reactiu, és especialment negatiu, i així podem entendre per què ha estat mantingut cínicament, en contra de totes les evidències objectives, i precisament per persones que estaven convençudes d'aqueixes evidències».¹²

La proposta, doncs, de la «llengua valenciana» constituïria, d'una banda, l'exculpació del complex d'inferioritat dels qui la propugnen i, de l'altra, la decisió d'entrebancar qualsevol alternativa de normalització lingüística. Mitificar com a «llengua» els parlars valencians no pot tenir cap més finalitat que la debilitació interna d'aquests mateixos parlars i l'enfrontament obert amb la resta dels dialectes constitutius d'un idioma únic. Al capdavant, per als seus instigadors, el «valenciano» no ha d'ultrapassar l'estigma de «dialecte», concebut amb connotacions denigratòries («basilecte»). «El fet sospitós és que les persones que més conspícuament han proclamat la independència de la «llengua valenciana» no han demostrat estimar-la prou per a donar-se la molèstia de normalitzar-la ni de dignificar-la en el seu ús dins la societat. En efecte: els paladins més esforçats de la nostra «independència» lingüística són massa sovint membres destacats d'aquelles classes que han abandonat ostentósament l'idioma del país».¹³

I així, el mite del valencianisme idiomàtic ha assolit, d'ençà del 75, una virulència increïble, la qual, tot i que té la zona neuràlgica en la comarca central de l'Horta, apareix de manera intermitent pels llocs més esparsos de la nostra geografia, i àdhuc s'ha projectat fora del país. Com a episodis claus d'aquesta exacerbació planificada basten els següents: 1975, inici de la «campanya Ombuena» (orquestrada des del seu diari *Las Provincias*, òrgan de la dreta cavernícola i del franquisme residual valencians). 1977, publicació del pamflet de Miquel Adlert *En defensa de la llengua valenciana*,¹⁴ el qual posava les bases (!) d'una «nova llengua». 1979, aparició de l'*Ortografia de la llengua valenciana*, de l'«Acadèmia de Cultura Valenciana».¹⁵ 1980, institució de la «Comissió Mixta» prevista per l'O. M. de 7 juliol 1980, reguladora del Decret de bilingüisme (R. D. 2003/79). Factor determinant d'aquestes maniobres ha estat el Consell pre-autonòmic del País Valencià: arran de la deserció socialista (1979), la institució caigué en mans d'energúmens de la UCD, els quals no hi han menat cap activitat més que la provocació constant entorn de l'idioma, provocació que ha estat al·lucinant d'ençà de la remodelació del Consell (1981), mitjançant els nous inquilins de la Conselleria d'Educació.

¹² *Conflicte...*, o. c., p. 137.

¹³ *Conflicte...*, o. c., p. 140.

¹⁴ València, Del Cénia al Segura, 1977.

¹⁵ Dos anys després, en la 2a edició, s'hi introduïren reformes; posteriorment s'hi han fet nous retocs.

Durant els darrers sis anys han aparegut noves publicacions en suport del secessionisme lingüístic,¹⁶ sobre les quals el judici més indulgent que hom pot emetre és que s'autodesprestigien sistemàticament. Els seus autors parteixen de l'hostilitat envers el rigor de la normativa gramatical o dels criteris bàsics de lingüística general, situant-se obertament i belligerant enfront de la Universitat, del conjunt d'intellectuals, dels professionals de l'ensenyament i dels escriptors. Renegant de qualsevol metodologia i fins i tot renunciant a la racionalitat, l'estratègia d'aquests pseudo-gramàtics és manipular, mitjançant un populisme grosser, sentiments d'una societat indefensa i sotmesa a l'analfabetisme en la pròpia cultura.

3.1.2. De la intoxicació social a l'acció feixista

Un altre fenomen nou que apareix al si del País Valencià d'ençà de 1975 és la programació de campanyes en contra de la normalització lingüística. Si abans la marginació del català havia estat garantida per la superestructura jurídica i ideològica de l'aparell estatal, ara la nova conjuntura política exigeix uns altres mètodes més agressius; alguns poden semblar compatibles amb el sistema actual de formalitats democràtiques; d'altres reproduïxen sovint actuacions del més pur encuny nazi.

La degradació informativa dels mitjans de comunicació controlats pel partit del govern (els diaris *Las Provincias* i *Levante*, així com l'emissora de televisió «Aitana») ha esdevingut tan insuportable que ha calgut promoure, mitjançant subscripcions populars, l'aparició d'un diari democràtic, *Diario de Valencia* (1980). En consonància amb les campanyes promogudes per aquella premsa i sota els auspicis més o menys encoberts de l'aparell «regional» de la UCD, han aparegut per l'Horta grups que tenen com a norma la intransigència i el terror, els quals sovint incideixen en l'agressió física. Originàriament, els atemptats apuntaren a llibreries; posteriorment, va rebre un paquet-bomba el Dr. M. Sanchis Guarner i, en dues ocasions, les bombes esclataren en el domicili de Joan Fuster; el darrer atemptat amb còctels Molotov s'ha produït a la Universitat. Aquesta mena d'actuacions formen part de la «dialèctica» emprada en la defensa de la «llengua valenciana».

3.1.3. Complicitat oberta de l'Administració central

Hom no pot ignorar que l'Estat espanyol, projectat sobre l'expansionisme castellà, difícilment pot assumir les exigències de redreçament d'altres cultures nacionals; el «control» de manifestacions lingüístiques altres que les castellanés és una de les funcions de l'administració central i perifèrica

¹⁶ Lo Rat-Penat, *Gramàtica de la llengua valenciana*, València, 1976. Versió «valenciana» (?) de la *Constitució espanyola*, Parets, 1978. FAUS, S., i SABATER, *Resum històric de la llengua valenciana i dels seus escriptors*, València, Mari Montañana, 1979. GINER i FERRER, J.: *Aportacions bibliogràfiques en torn a la identitat de la llengua valenciana*, Gandia, GAV, 1979; *Vocabulari bàsic de la llengua valenciana*, València, GAV, 1980. FONTILLES, A.-GARCÍA, L.-LANUZA, J.: *Gramàtica de la llengua valenciana. Nivell elementàl*, València, PARAVAL, 1980. FAUS i SABATER, S.: *Evolució de la llengua valenciana. Testimonis gràfics*, València, Mari Montañana, 1980. ACV, I. *Ortografia de la llengua valenciana*, València, 2a ed. revisada, 1981. ACV, II. *Documentació formal de l'ortografia de la llengua valenciana*, València, 1981.

de l'Estat. També la seva actuació als nostres dies ofereix una modalitat nova que mereix atenció. Potser per primera vegada en la història, el Ministeri d'Educació s'ha decidit a actuar, de manera explícita, a favor d'una «llengua valenciana» independent. La novetat és greu per les implicacions polítiques, educatives i àdhuc administratives; però, a més, és desconcertant, donat que atempta contra les evidències proclamades per la lingüística i, encara, contra actuacions precedents del mateix Ministeri. En efecte, els textos per a l'ensenyament oficial —amb aprovació expressa ministerial— sancionen inequívocament els parlars valencians com a constituents de la llengua catalana. Malgrat això, veus autoritzades del Ministeri acaben d'eixir a favor del secessionisme idiomàtic. Puntualitzo que ni el franquisme dels darrers anys havia gosat fer el pas de la defensa de l'independentisme lingüístic valencià. Vet ací una altra mostra de la involució política tocant a l'idioma. Deu ser cas únic en el món civilitzat que un ministeri dictamini sobre competències exclusives de la lingüística, més encara si la seva opinió repugna als criteris oficials de la Real Academia Española. Així un fet lingüístic, precisament per les implicacions sociolingüístiques, es sotmet a la manipulació política, la qual manifesta a les clares els seus mòbils de colonialisme o genocidi cultural.

Com a exigència de la nova conjuntura política (la Constitució propugna l'oficialitat de les llengües territorials de l'Estat), el Ministeri d'Educació hagué de promulgar la famosa O. M. de 7-7-80, que regula la implantació progressiva del català en els diversos Centres educatius del País Valencià; tanmateix, aquesta Ordre continua sense aplicar-se.

3.2. *Els resultats*

3.2.1. Actitud idiomàtica com a actitud política

La crispació social provocada sobre la col·lectivitat valenciana encobreix dos objectius inequívocs: tergiversar el conflicte lingüístic i alhora alienar els ciutadans d'altres problemes peremptoris que afecten greument les seves condicions laborals, polítiques, assistencials, culturals, etc. Al capdavant, la dramatització lingüística es projecta com a «opi del poble valencià». Paral·lelament, amb el subterfugi de la «defensa de la valenciania», es promouen atacs orquestrats per tal de desacreditar el procés democràtic. Reproduint una coneguda tàctica del franquisme de provocar mites que fossin capaços de distreure el poble en moments crítics, el búnquer regionalista inventa un problema («la llengua valenciana») i un fantasma (el pancatalanisme) i els exhibeix com el gran i únic problema de la societat valenciana.

Ara, la dialèctica de la crispació comença a produir reaccions imprevistes pels seus instigadors. No sols avança el nacionalisme radical, sinó que, per primera vegada en la història del País Valencià, extensos sectors socials comencen a sensibilitzar-se per la situació, i les exigències, del propi idioma. És increïble la passió amb què el tema de la llengua salta en qualsevol reunió ciutadana, així com les respostes ciutadanes de demanda d'una educació en el propi idioma que mai no ha estat ofertada pels organismes oficials.

3.2.2. Bipolarització social

Els components classistes són tan decisius en la situació lingüística valenciana que difícilment trobarem d'altres comunitats modernes on les posicions ideològiques sobre la funcionalitat idiomàtica puguin servir de referència tan nítida per a delimitar antagonismes socials. Les actituds lingüístiques constitueixen, ací, un magnífic test sociològic. El conjunt de l'espectre polític que comprèn des de les forces progressistes fins a l'esquerra radical reconeix la catalanitat de la llengua dels valencians i accepta la necessitat de normalitzar-la; inversament, les opcions de dreta intransigent, el tradicionalisme integrista i qualssevol modalitats de nazisme propugnen la degradació de la llengua pròpia del país i, doncs, la persistència del conflicte idiomàtic. Per bé que aquest esquema sigui vulnerable a causa de la seva simplificació, considero que clarifica les grans coordenades de la situació present i, segons les perspectives immediates, cada dia esdevindrà més rigorós. En efecte, no resulten estranyes les profundes coincidències que, respecte de la llengua, detectem entre els sectors representats per la direcció actual de la UCD provincial de València, AP, grups d'agitació del pseudo-valencianisme ultra i FN.

En definitiva, l'espanyolisme idiomàtic (que té com a succedani el «valencianismo bien entendido») s'identifica amb opcions polítiques retrògrades mentre, a l'angle oposat, la dignificació de la llengua catalana al País Valencià és exigència de les opcions polítiques progressives. Aquest antagonisme comença a ser detectat per les classes populars valencianes, dins les quals, fins i tot els immigrants descobreixen, cada dia més, que l'opressió i la manipulació sobre la llengua catalana exemplifica l'opressió de classe, contra la qual cal oposar una acció solidària. En aquest sentit, constatem el valor emblemàtic assolit per la llengua catalana entre les opcions polítiques alternatives (feminisme, ecologisme, antinuclears, pacifisme, objectors de consciència, moviment ciutadà, etc.).

La reconstrucció del País Valencià només serà viable des del protagonisme popular, per tal com la classe dominant ha dimitit històricament del destí d'aquesta collectivitat. El mateix conflicte lingüístic i l'única via possible per a resoldre'l corroboren un tal pressupòsit.

4. SÍNTESI

El conflicte lingüístic valencià presenta contradiccions profundes: d'una banda, el català manté índexs notables de vitalitat social (tant pel que fa a l'ús real com pel que respecta a la superació, reduïda encara però expansiva, de les pautes diglòssiques), fins al punt de constituir-se en l'exponent de la lluita d'un poble per recuperar el protagonisme polític i àdhuc per la pròpia pervivència com a collectivitat definida.

Precisament la maduresa del moviment nacionalista i les perspectives polítiques que ofereix el procés democratitzador estatal condicionen que l'oligarquia autòctona hi reaccioni amb energia, mitjançant procediments insòlits: intoxicació ideològica que no exclou actuacions feixistes. És així mateix il·lustratiu que, per primera vegada, el govern s'hi comprometí obertament. El recurs avui dia més eficaç per a mitificar el conflicte és l'invent

d'una hipotètica «lengua valenciana», tàctica que, d'altra banda, reapareix paral·lelament a les Illes Balears i amb mecanismes semblants.

Ara, l'exacerbació amb què els sectors dominants s'oposen a la superació del conflicte provoquen reaccions imprevistes: extensos sectors socials comencen a descobrir no sols els mòbils de l'opressió idiomàtica, sinó àdhuc que aquesta esdevé exponent d'una opressió social més vasta, social i nacional. En aquest sentit, hom pot afirmar que les actituds idiomàtiques exemplifiquen les grans opcions polítiques valencianes. En termes globals, l'esquerra es manifesta decidida per la catalanitat de la llengua dels valencians i per la normalització social (la normativització ja fou resolta el 1913 i assumida col·lectivament el 1932), mentre que les dretes són belligerantment partidàries de mantenir l'*statu quo* idiomàtic i encara d'aguditzar-lo.

Fins al moment present, les diverses iniciatives engegades per tal de resoldre el conflicte lingüístic són a càrrec de grups i d'institucions privades. No sols no hi ha encara cap projecte de planificació lingüística, sinó que les perspectives que hi ofereix l'avantprojecte d'Estatut d'autonomia semblen absolutament tímides i, pitjor encara, confusionàries.

Si les expectatives d'accés al poder per part dels socialistes s'acompleixen a curt termini, segurament el País comptaria amb condicions favorables per a redreçar el drama lingüístic dels valencians.

Castelló de la Plana, 1981